

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.178.2026

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan

Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 15828 Pana Posła Witolda Tumanowicza, w sprawie masowych kontroli prowadzonych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, dotyczących zwrotu zasiłków chorobowych w okresie ciąży oraz zasiłków macierzyńskich, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

Kierownictwo Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS) przywiązuje szczególną wagę do zasady ochrony macierzyństwa (art. 18 Konstytucji) oraz zasady równości i niedyskryminacji osób z jakiegokolwiek powodu (art. 32 Konstytucji), w tym ze względu na płeć czy realizację ról związanych z rodzicielstwem. Zasady te muszą przekładać się nie tylko na sferę stanowienia prawa, ale też na praktykę jego stosowania – dotyczy to również kontroli przez ZUS płatników składek oraz rozstrzygania o uprawnieniach do świadczeń z ubezpieczenia chorobowego, w tym tych związanych z macierzyństwem.

Informuję, że 25 listopada 2025 r. i 18 grudnia 2025 r. wystąpiłem do Prezesa ZUS z prośbą o weryfikację praktyk stosowanych w zakresie kontroli ubezpieczonych, którymi są kobiety w ciąży; weryfikacji podlegania przez kobiety w ciąży ubezpieczeniom społecznym, a także przyznawania i odbierania zasiłków macierzyńskich. W tych sprawach zwróciłem się również 25 listopada 2025 r. do Przewodniczącego Rady Nadzorczej ZUS z prośbą o uczynienie ich przedmiotem prac tego organu. Jednocześnie 22 grudnia 2025 r. w MRPiPS odbyło się spotkanie z kierownictwem ZUS dotyczące możliwych zmian w praktyce wstrzymywania wypłat świadczeń chorobowych kobietom w ciąży podczas kontroli podlegania ubezpieczeniom społecznym. W rozmowach uczestniczyłem obok: Ministra Agnieszki Dziemianowicz-Bąk, Wiceministry Aleksandry Gajewskiej, Dyrektora Generalnego Ministerstwa, Przewodniczącego Rady Nadzorczej ZUS Liwiusza Laski, Prezesa ZUS Zbigniewa Derdziuka, Wiceprezesa ZUS Pawła Jaroszka oraz kierowników komórek organizacyjnych w Centrali ZUS. Omawiane zjawisko jest na bieżąco monitorowane. Zwróciłem się do Prezesa zakładu z prośbą o uruchomienie począwszy od lutego br. comiesięcznego monitoringu danych liczbowych dotyczących obszaru postępowań wyjaśniających oraz decyzji w sprawach świadczeń z ubezpieczenia chorobowego.

Należy podkreślić, że wspieranie macierzyństwa i zwiększanie diety to strategiczne cele państwa. Z tego względu praktyki mogące zniechęcać kobiety do korzystania z przysługujących im praw powinny być eliminowane, a postępowania wobec kobiet w ciąży i po urodzeniu dziecka prowadzone z należytą empatią i starannością.

Wyjaśniam przy tym, że do zakresu działania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych należy realizacja przepisów o ubezpieczeniach społecznych, a w szczególności: stwierdzanie i ustalanie obowiązku ubezpieczeń społecznych, ustalanie uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych oraz ich wypłacanie (chyba że na mocy odrębnych przepisów obowiązki te wykonują płatnicy składek) oraz kontrola wykonywania przez płatników

składek i ubezpieczonych obowiązków w zakresie ubezpieczeń społecznych. Zakład podejmuje działania wobec wszystkich osób zgłoszonych do ubezpieczeń, w tym pracowników czy osób prowadzących działalność, kierując się zasadą równego traktowania kobiet i mężczyzn wyrażoną w art. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych¹.

Prawidłowość podlegania ubezpieczeniu chorobowemu przez osobę, która przedłożyła wniosek o zasiłek z tytułu choroby i macierzyństwa oraz prawidłowość podstaw wymiaru składek na to ubezpieczenie ma istotne znaczenie dla przyznania jej uprawnień do tych świadczeń. Dotyczy to zarówno osób podlegających ubezpieczeniu chorobowemu obowiązkowo, np. pracowników, jak i osób podlegających ubezpieczeniu chorobowemu dobrowolnie - np. prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą. Zgodnie bowiem z obowiązującymi przepisami świadczenia pieniężne z tytułu choroby i macierzyństwa, tj. zasiłek chorobowy, macierzyński i opiekuńczy przysługują osobom objętym ubezpieczeniem społecznym w razie choroby i macierzyństwa (ubezpieczeniem chorobowym).

W szczególności dla objęcia pracowniczym ubezpieczeniem społecznym zasadnicze znaczenie ma nie to, czy umowa o pracę została zawarta i czy jest ważna (jako nienaruszająca art. 58 § 1 lub 83 KC), lecz czy jej strony pozostawały w stosunku pracy. ZUS, który stwierdza podleganie ubezpieczeniu społecznemu, może - bez względu na nazwę umowy i jej postanowienia wskazujące na charakter stosunku prawnego, którym strony zamierzały się poddać - ustalić rzeczywisty jego charakter i istniejący tytuł ubezpieczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2024 r. sygn. akt I USK 412/23). W orzecznictwie sądowym podkreśla się, że umowa o pracę wywołuje skutki nie tylko bezpośrednio, dotyczące wprost wzajemnych relacji między pracownikiem i pracodawcą, lecz także dalsze, pośrednie, w tym w dziedzinie ubezpieczeń społecznych, kształtuje bowiem stosunek ubezpieczenia społecznego, określa wysokość składki i w konsekwencji prowadzi do uzyskania odpowiednich świadczeń. Ocena postanowień umowy może i powinna być zatem dokonywana także z punktu widzenia prawa ubezpieczeń społecznych. Umowa zawarta dla pozorów lub w celu obejścia prawa nie rodzi skutków prawnych - także w sferze ubezpieczeń społecznych. W świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego i sądów powszechnych ugruntowane jest stanowisko, iż ZUS może zakwestionować wysokość wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe, jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że zostało wypłacone na podstawie umowy sprzecznej z prawem, zasadami współżycia społecznego lub zmierzającej do obejścia prawa (art. 58 KC) - uchwała Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2005 r., sygn. akt II UZP 2/05.

W sytuacji, w której wyłączenie z ubezpieczeń społecznych następuje po uprzednim dokonaniu wypłaty świadczenia z ubezpieczenia chorobowego, powoduje to zmianę statusu wypłaconego świadczenia. W konsekwencji ZUS wydaje decyzje odmawiającą prawa do świadczenia oraz zobowiązującą do jego zwrotu.

Na mocy art. 84 ust. 1 i 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego. Odsetki są naliczane od dnia następującego po dniu wypłaty świadczenia do dnia spłaty. W razie zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń, w terminie wskazanym w decyzji zobowiązującej do zwrotu tych należności, nie nalicza się odsetek od spłaconych należności za okres od dnia przypadającego po dniu wydania decyzji do dnia spłaty. Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się:

---

¹ Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2026 r. poz. 199).

- świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
- świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia;
- świadczenia z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej chorobą z ubezpieczenia chorobowego lub wypadkowego, co do których stwierdzono, że w okresie ich pobierania świadczeniobiorca wykonywał w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystywał zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia².

Na mocy art. 84 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych za okres dłuższy niż ostatnie 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ je wypłacający o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to były one nadal wypłacane, a w pozostałych przypadkach – za okres dłuższy niż ostatnie 3 lata.

Należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń ulegają przedawnieniu po upływie 10 lat, licząc od dnia uprawomocnienia się decyzji ustalającej te należności. W przypadku osoby, która nienależnie pobrała świadczenie, decyzji ustalającej należności nie wydaje się później niż w terminie 5 lat od ostatniego dnia okresu, za który pobrano nienależne świadczenie.³

Normy czasowe wynikające z art. 84 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych obejmują jedynie osoby, które pobrały nienależne świadczenia, nie odnoszą się natomiast do płatnika składek w przypadku wypłaty nienależnego świadczenia z powodu przekazania przez pracodawcę nieprawdziwych danych. Jeżeli wypłacenie nienależnych świadczeń zostało spowodowane przekazaniem przez płatnika składek lub inny podmiot nieprawdziwych danych mających wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość, obowiązek zwrotu tych świadczeń wraz z odsetkami obciąża odpowiednio płatnika składek lub inny podmiot, za cały okres, za który nienależne świadczenia zostały wypłacone.⁴

Dane dotyczące liczby postępowań wszczętych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w przedmiocie zwrotu zasiłków chorobowych w okresie ciąży oraz zasiłków macierzyńskich, o których przekazanie wnosi Pan Poseł, obrazuje poniższa tabela:

Liczba spraw o zwrot nienależnie pobranych świadczeń w latach 2023-2025		
	Zasiłki chorobowe w okresie ciąży (zwolnienie lekarskie z kodem „B”)	Zasiłki macierzyńskie (sprawy dotyczące obojga rodziców – niezależnie od płci)
2023	732	326
2024	752	256
2025	676	261

² Art. 84 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

³ Art. 84 ust. 7 w zw. z ust.7a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

⁴ Art. 84 ust. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Z informacji przekazanych przez ZUS wynika, że zakład nie posiada danych pozwalających na rozróżnienie liczby spraw dotyczących kobiet z podziałem na: postępowania pozostające w toku, postępowania zakończone umorzeniem lub rozstrzygnięciem korzystnym dla kobiet i postępowania zakończone wydaniem decyzji nakazującej zwrot świadczeń, bowiem nie gromadzi danych pod kątem płci osób, wobec których prowadzone jest postępowanie o zwrot nienależnie pobranego świadczenia. Zakład nie posiada też informacji ile z ww. postępowań zostało umorzonych czy zmienionych w wyniku zaistnienia nowych okoliczności.

Odpowiadając na drugie z pytań Pana Pošta, opierając się na danych przekazanych przez ZUS, wskazuję, że łączna kwota – z wydanych decyzji - o zwrot nienależnie pobranych świadczeń, tj. zasiłków chorobowych w okresie ciąży (wypłaconych na podstawie zwolnień lekarskich z kodem „B”) oraz zasiłków macierzyńskich wraz z odsetkami w latach 2023-2025 wynosi 26 924 931,49 zł. Suma ta zawiera kwoty z wydanych decyzji i nie uwzględnia postępowań zakończonych umorzeniem czy zmianą decyzji w wyniku pojawienia się nowych okoliczności (takich danych ZUS nie gromadzi). Zakład nie posiada też wnioskowanych przez Pana Pošta informacji w zakresie najdłuższego okresu czasu pomiędzy wypłatą świadczenia a wszczęciem przez ZUS postępowania w sprawie jego zwrotu w latach 2023–2025 ponieważ ZUS nie prowadzi rejestru w tym zakresie.

Jednocześnie zwracam uwagę, że minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego nie ma uprawnień do wydawania ZUS wiążących wytycznych i poleceń. Zgodnie z art. 34a ust. 1 ustawy o Radzie Ministrów kompetencja ta przysługuje ministrowi nadzorującemu wyłącznie w stosunku do podmiotów, które nie posiadają osobowości prawnej. Tymczasem ZUS – zgodnie z art. 66 ust. 1 ustawy systemowej – jest państwową osobą prawną.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

dr hab. Sebastian Gajewski, prof. uczelni

Podsekretarz Stanu

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/